

FRÅN ISLANDET I UPPSALA PÅ 1870-TALET

Av KNUT NYBLOM

När jag för ett dussintal år sedan fyllde 60 år, skrev min yngre bror Lennart en liten födelsedagsvisa till mig, däri han bland annat säger:

»Du drömt dig kvar — det blev ditt öde
bland Svartbäcksgubbars Fyrisflöde
och Valborgseldars glädjebloss,
då klangen från Kristinas klocka
till vackra forntidsdrömmar locka
och 'Dåne lik' hörs klinga loss.»

Ja, det finns kanske en viss sanning i det där, ty kärleken till den gamla födelsestaden har aldrig rostat, ehuru nästa år ett halvt sekel hunnit löpa sin kos, sedan jag bytte ut Uppsala mot huvudstaden. Det är ju rent fantastiskt! Är det verkligen så längesedan?

Det är inte bara i drömmen, som den ena bilden efter den andra från barndomstidens Uppsala står för mitt inre öga, och det som präntat sig starkast på näthinnan är naturligtvis det allra första, jag som litet barn fick se genom fönstren i hemmet vid Islandsbron; det var den gamla mäktiga Vasaborngen uppe på höjden i sin ljusbetonade, skärröda dräkt och sina bäge torn med svarta kalotter. Troligen var det från frontespislägenheten tre trappor upp till vänster i det Hellmanska huset Östra Ågatan 65, det s. k. Vershuset, som den femte i ordningen av Nyblommarne fick sitt allra första intryck av Fyrisstaden.

Efter att ha firat sitt bröllop nere i Sorö i Danmark anlände föräldrarne med ångbåt till Uppsala den 1 oktober 1864 i snö-

yra; järnvägen blev ju icke färdig förrän två år senare. Det var inte många minuters väg att gå från hamnen till det nya lilla hemmet högst upp i sextiofemman, där alla sju barnen sedan kommo till världen under loppet av knappa tio år: Gustaf juli 1865, Carl Göran februari 1867, Sven mars 1868, Ellen april 1869, Knut juni 1870, Lennart september 1872 och Holger december 1874.

Vilket år vi flyttade en trappa ner till den större våningen, har jag aldrig tagit reda på, och det spelar för övrigt ingen roll. Att min yngste bror Holger är född två trappor upp, det är en sak, som jag emellertid själv kan intyga, då det är en av de första mera bemärkta händelser, jag erinrar mig från barndomshemmet, hur vi äldre syskon fingo smyga in på tå och med stor förtjusning beskåda den nya familjemedlemmen i hans vagga. — »Inte kan du väl minnas det, då var du ju bara fyra och ett halvt år gammal», hör jag någon invända. Egendomligt nog kommer jag ihåg vissa händelser redan från sommaren 1874, alltså ett halvt år tidigare, men de fyra första åren efter min ankomst till världen ligga naturligtvis i fullständig mörkläggning för minnet.

Nämnda sommar reste föräldrarna plus fem barn med kanalbåten till Jönköping och därifrån över Hälsingborg till Skotterup på danska kusten, och jag glömmer aldrig intrycket av mitt första möte med Öresunds underbara vågor på mammas arm, i början skräckinjagande, men snart övermänskligt ljuvligt! Och den där kärleken till vatten, som jag fick vid fyra års ålder, överflyttades några år senare på Fyrisån trots dess ärtpureliknande och till badning föga inbjudande färg.

Mitt barndomsintryck av det Hellmanska huset var, att det under höst och vinter låg hemskt långt borta, och var man ute och läste läxor eller gästlekte hos någon klasskamrat för att vid mörkrets inbrott återvända hem, då var det mäktiga kusligt, att från Islandsbron, där sista fotogenlyktan flämtade, leta sig fram till den kolsvarta portgången, där man bävade att möta barnungarnes den tiden största skräck, de oformligt stora råttorna, numera lyckligtvis försvunna. Var man sedan innan-

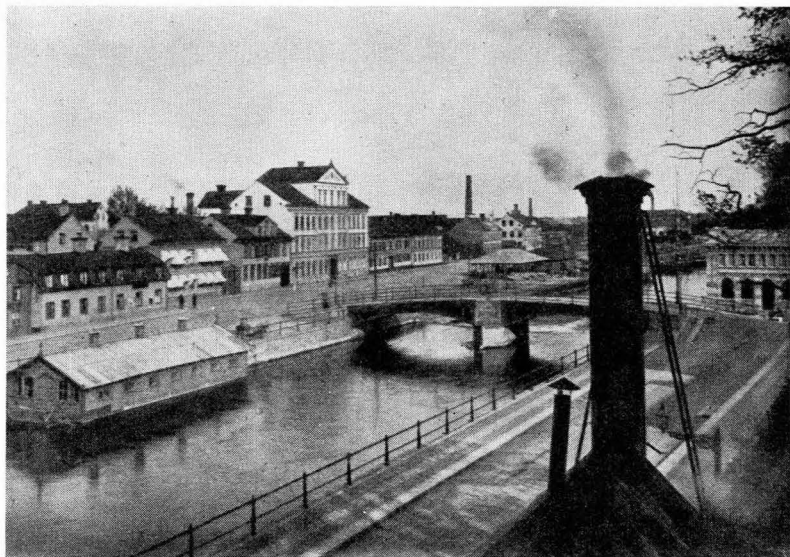

Bild 1. Från Islandet på 1880-talet. Det stora huset i bildens mitt är det s. k. »Vershuset», uppfört av guldsmeden Hellman 1864.

för dörren i förstugan till vänster och skenet från en liten gaslåga utan kupa i trappan visade en vägen, ja då kunde man visserligen höra sitt hjärta slå våldsamt, men man kände sig nöjd och lycklig att i alla fall vara hemma igen.

Jag har inte varit inne i det Hellmanska huset, sedan vi 1878 flyttade upp i Geijersgården, men vad jag kommer ihåg av den större våningen 2 tr. upp är pappas arbetsrum, salen, salongen och barnkammaren samt ett halvmörkt rum, från vilket man kunde se ner på grannens ganska dystra gård. Pappas rum låg mitt för ingångsdörren till tamburen och hade fönster åt gårdssidan. För att få vänsterbelysning satt han vid sitt stora skrivbord med ryggen åt entrédörren, och när han inte tenterade eller hade föreläsning, kollegium eller konsistorium uppe i »Kuggis» eller en och annan gång i själva Gustavianum, såg man honom ständigt i arbete vid sitt skrivbord, ofta omgiven av ungar, Holger på vänstra knät tyst kluttrande

Bild 2. Carl Rupert Nyblom. Foto från 1860-talet.

med en blyertsstump på ett pappersark och Lennart, som placerat sig på golvet bakom skrivbordet i närheten av »tanto», som denna del av bordet döpts till, allvarlig och småmuttrande, medan han studerade bilderna i Ny Illustrerad tidning.

Egendomligt nog generade icke barnens närvaro pappas arbete och icke heller, när mamma strax efter frukosten nästan dagligen övade sig på taffeln i salen — icke med skalor och fingerövningar, nej det var Bach och Beethoven, Chopin och Schumann, men däremot blev han mycket störd, ibland topp tunnor rasande, då framåt vårsidan, några flitiga studenter och blivande framtidsmän pluggade in sina pensa högt och energiskt inför fullt öppna fönster. Den ene, som var teologie studerande av Stockholms nation, hyrde en dubblett till vänster snett över gården, den andre, som läste på juris utriusque, bodde i huvudbyggnaden alldeles under skrivrummet.

Det var nog inte så lätt att för en okunnig eller trögtänkt tentand t. ex. utlägga de korintiska eller joniska pelarnes kapitälssystem och bliva interfolierad av teologens stentors-

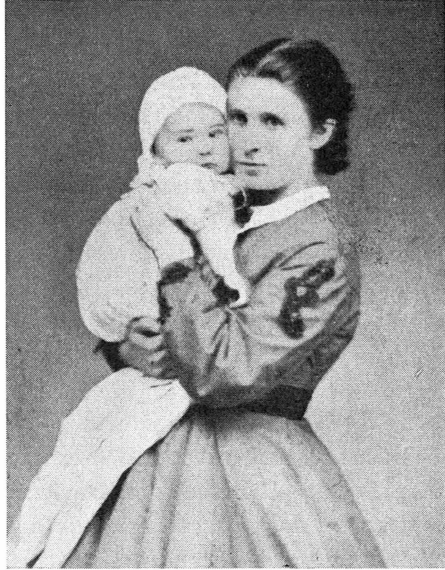

Bild 3. Fru Helena Nyblom,
f. Roed, med sonen Carl Göran.
Foto 1867.

stämma, predikande om »huvudtyperna inom den religionspsykologiska forskningen» eller av juristen, som med göteborgsdialekt entonigt föreläste om »efterbevakning i konkurs» eller »lagsökning för gäld».

När man kom in i pappas arbetsrum, var hela väggen mitt emot entrédörren från golv till tak upptagen av bokhyllor, litet ovanligt arrangerade, och i vilkas mitt en byst av kejsar Augustus tronade. Till höger på ena kortväggen stod den gamla enkla, men ganska bekväma studentsoffan, där de stackars tentanderna placerades, medan tentator antingen satt i sin gungstol bredvid skrivbordet eller, om det gick knaggligt, vandrade fram och åter på golvet. Till höger när man kom in stod den vackra mahognyklaffbyrån, och över den hängde Maria Röhls kända bild av Erik Gustaf Geijer i en enkel förgylld ram, vilket arrangemang jag dagligen i verkligheten återser i mitt lilla skrivrum i stockholmshemmet.

Den Hoffmanstaffel, som var placerad i salen till vänster genast man kom inom dörren, hade föräldrarna köpt i Stock-

holm på genomresa från Danmark strax efter bröllopet, och Carl Rupert har i sina minnen såsom något särskilt anmärkningsvärt antecknat, att »flyttningen av pjäsen från ångbåten tre trappor upp kostade lika mycket som dess frakt från Stockholm till Uppsala».

Detta instrument spelade under nära tjugo års tid en stor roll i familjen ända till näst sista året vi bodde uppe i Geijersgården, då mamma av sin fader professor Jörgen Roed fick en flygel från danska firman Hornung og Møller, i vilken kom-

positören Niels Gade skrivit: Hilsen fra =

g - a - d - e. — Taffeln övertogs sedan av en gammal vän till föräldrarna, baron August Stiernstedt, kammarherre hos drottning Sofia, gift med den vackra Viveca Gyllenstierna från Krapperup och förresten medlem av det kända litterära Uppsalasällskapet N. S. (Nio signaturer).

Det är så orimligt många barndomsminnen, som dyka upp, när jag tänker på den där gamla taffeln, hur mamma samlade barnen kring sig, särskilt om söndagsförmiddagarna och ur J. A. Josephsons Zion lärde oss både vackra och svåra sånger. Jag hör dem för mitt inre öra allesammans: Melchior Vulpius' (1500-talet), »Du Christe, sol och dag oss är», Händels: »Hur ljuvliga de bådskap» ur oratoriet Messias, »När vi i högsta nöden stå» från 1600-talets mitt, Prætorius gamla kända »Det är en ros utsprungen» från 1500-talets slut; från samma århundrade Palestrinas: »Ära ske Gud uti höjden», abbé Voglers bearbetning av »Hvar Christ trogen fröjde sig» och utom många andra min speciella förtjusningssång i barn- domen, dansken Andreas Peter Bergreens:

»Giv mig Gud en helig tunga,
att jag rätt för dig kan sjunga.»

Hur tysta och andäktiga sutto vi inte på de enkla rottingstolarne placerade längs väggarna i salen, när pappa med sitt oemotståndligt vackra föredrag till mammans briljanta ackom-

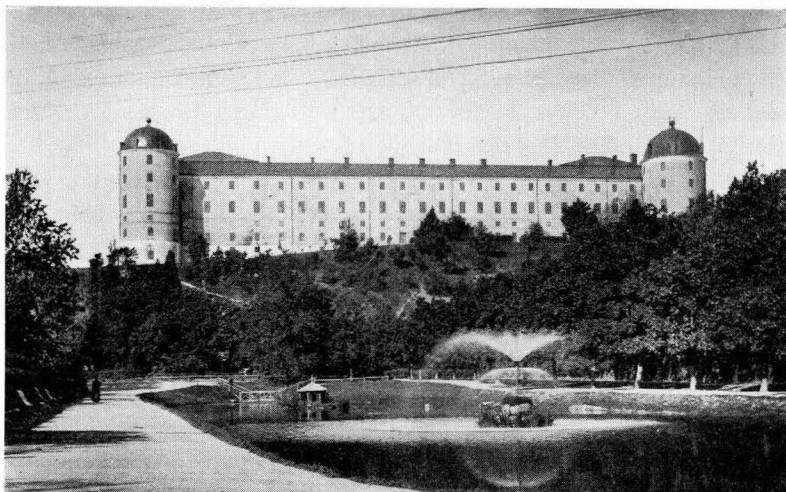

Bild 4. Uppsala slott sådant det sågs från Islandet innan Vattenledningsverket byggts.

panjemang sjöng Geijer, Josephson, A. F. Lindblad, Peter Heise och Halfdan Kjerulf. Det var högtidsstunder, som man aldrig glömmar, liksom när mamma utantill tolkade musikens störste mästare. Den berömde dansken Heise och hans hustru gästade förresten föräldrarna nere vid Islandet, och då fingo även vi fyra äldre syskon vara inne och höra honom ackompanjera sina odödliga sånger, vilka vid sidan av Geijer voro pappa kärast. Jag hör ännu i andanom Lenau-sviten, med den underbara, lyriskt mättade inledningssången: »Drüben geht die Sonne scheiden», jag hör den romantiska »Naar svanen svømmende paa Vaagen drømmer» och många, många andra, som bror Holger tagit i arv och tolkar förträffligt med större röst, men med samma värme och brio som sin fader.

Vad jag kanske allra hjärtevarmast minns från barndomshemmet därnere vid själva Fyrisstranden, det är julaftnarne, när pappa om kvällen slog sig ned vid taffeln med mamma och alla barnen i halvcirkel bakom sig, och vi fingo stämma in i den vackra av pappa 1875 komponerade julsången: »Var hälsad

sköna julekväll» och med sin äret därpå fullbordade innerliga och stämningsfulla melodi till de tre följande verserna. »Julvisan», som vi barn alltid kallade den, har stannat som en helig klenod inom familjens väggar, och det är att hoppas, att det så måtte ständigt förbli.

Julgranen stod inne i förmaket och kläddes av pappa; det tog han sig alltid tid till, ävensom att några dagar före julaftonen i morgongryningen gå till Stora torget och köpa granen, åtföljd av en rad ungar. Apropos förmaket, var det ett vackert rum med varmt mörkröda omönstrade tapeter, och där funnos på väggarna av dansk god konst både Marstrand, Skovgaard senior, Ottesen och morfar Jörgen och morbror Holger Roed representerade; av svensk konst minns jag särskilt ett slättlandskap av Hermelin och två små tavlor av hästmålaren Arsenius senior. Och därinne såg man även en del vackra originella möbler efter ritning av morfar, som utom porträtt- och landskapsmålning var högst intresserad av »konst i hantverk».

Ett alldeles särskilt minne har jag från förmaket av bror Holgers dop i början av 1875. Bland de inbjudna har jag naturligtvis glömt de flesta, men jag ser tydligt för mig lilla rara tant Fredrika Limmell från Stockholm stå allvarlig med händerna knäppta på den roligt runda magen, och den vitklädda femtonåriga Eva Hamilton, Geijers dotterdotter med ängsligt ansvarsfull uppsyn bära fram det med en stor röd kamelia i bringan utpyntade, redan lite' svarthåriga pyret till dopförrättaren, professoren sedermera biskop Cornelius, som döpt alla sex föregående Nyblomsungar. Jag kan ännu höra hans egendomliga, sjungande sätt att förrätta dopakten, som de båda äldsta bröderna Carl Göran och Sven till stor förtjusning dagen därpå med ett finger kunde återge på pianot.

Något närmare umgänge med husets grannar kan jag ej erinra mig att föräldrarne hade. Men barnungar göra ju lättare bekantskap, och därför vill jag i dessa minnesrader endast återgiva, vad jag själv kan erinra mig, *icke* vad jag hört berättas. I våningen under oss bodde den berömde professor Frithiof Holmgren och hans vackra maka Ann-Margret, född

Bild 5. Utsikt från Hellmanska huset på 1870-talet; längst bort t. v. ses Carolina Rediviva.

Tersmeden, och av deras andre son Björn — naturligtvis kallad Nalle — numera kommandör i Kungl. Flottan och riksdagsman hade åtminstone jag mycket nöje. Han var redan vid fyra fem år en ovanlig friskus, och vi hade en massa oförargligt odygd för oss, som tyvärr *jag* säkerligen lärde den två år yngre lekkamraten, både på trottoaren mellan Kålsängs- och Bävernsgränd och vid våra olovliga exkursioner via Islandsbron till Strömparterren på andra sidan ån.

Ungdomens bästa lekplatser har nog alltid i småstäder varit gårdarne, och när jag tänker framåt in på 80-talet, vilka härliga domäner som stodo till buds uppe i Geijers-Annerstedtska eller nere i Lagerbring-Norbergs och på Kungsängsgatan de Geerska gårdarne, så voro vi rätt så vanlottade nere i Hellmanska huset. Dels lämpade den sig genom sin inhägnade och skrymmande lusthusanläggning alls icke som lekplats, och dels var värden-ägaren en mäktig barsk och föga sympatisk herre med ringa förståelse för barn.

Mina äldre bröder togo mig därför ofta med sig över ån både till Sundevaliska (sedan Berlingska) gården på Västra Ågatan,

Lundbladiska (sedan Burmanska) och Beinoffska gårdarne vid Nedre Slottsgatan för att icke glömma Fågelsången, där baron Klingspors son Arvid, iklädd en fullständig kopia av Uplands dragorners vita paraduniform med hjälm, exocerade ett helt lite kompani pojkar från granngårdarne. Sedan jag en gång erhållit arrest för olydnad och låsts inne på ett mörkt avträde, skrek eller rättare sagt vrålade jag mig ut till frihet och rymde hem förbi gamla Asis. Det hindrade mig inte, att jag med glädje antog inbjudning och med frisk aptit deltog i den avskedsmåltid, som Arvids pappa, den ståtliga riksheraldikern och dragonmajoren med friherrinna höllo för ett urval av sonens unga, »modiga» garde.

På själva hamnområdet trivdes man förresten utmärkt, där jag snart gjorde bekantskap med busen Konrad, Kalle Åman och hans gelikar, levnadsglada medlemmar av ledighetskommittén. — En dag strax efter islossningen stod jag nere vid åkanten och såg de sista isstyckena dansa nedför dammbordet, då jag plötsligt förlorade balansen, plumsade i och försvann, iklädd vinterrock och storstövlar. Jag var rätt länge under vattnet, men blev lyckligtvis aldrig träffad direkt av något isblock, kom åter upp till ytan, kände igen Hellmanska huset, tog några nyinlärda simtag åt det hållet mot kajen, där jag krampaktigt naglade mig fast i de halvrudda stockarna, och så hissade sjöarvännerna mig upp på det torra igen. En liten omväxlande utflykt i det våta på fem sex minuter! —

Under professor Holmgrens i våningen till vänster nedre boten bodde ännu en akademiker, professor Robert Thalén, och där var min enda syster ofta på besök hos husets dotter Ellen, sedermera borgmästarinnan von Bahr. »Farbror» Thalén såg mycket sträng ut, tyckte jag, men »tant» Thalén lyste av vänlighet och älskvärdhet och bjöd alltid på goda kakor, när man utan vidare bara klev på och gjorde visit.

Då professor Thalén med familj flyttade upp till Fysikum i fonden av Engelska parken, kom en mycket hjärtlig gammal major Ternström och hans maka som hyresgäster på nedre botten, och även där avlade jag snart nog vederbörlig hövlig-

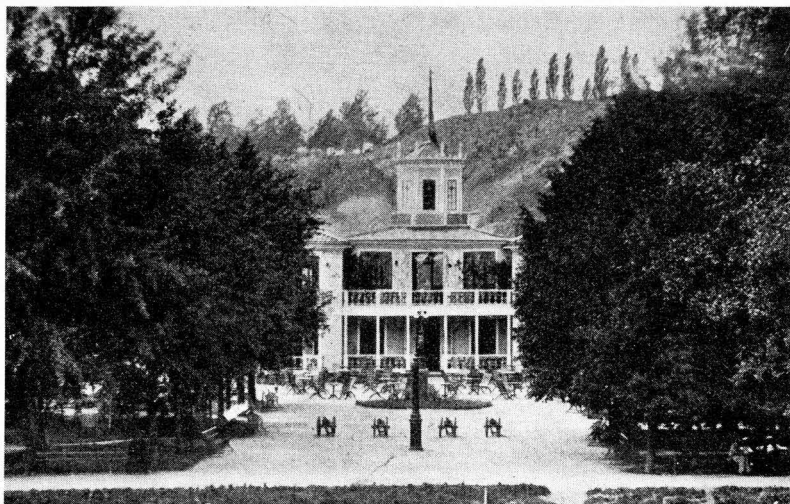

Bild 6. Flustret på 1870-talet.

hetsvisit med uträknat resultat — godsaker av den snälla majorskan. — Hur jag trasslade mig in i våningen på nedre botten till höger, kan jag inte erinra mig, men där vankades också gottor av husmodern.

Där bodde en man, som var lam och satt rart leende i en sjukstol, ompysslad av sin fru, och runt omkring i det stora rummet funnos massor av monstrar med egendomliga spindel-djur. Hans namn var Tord Tamerlan Teodor Thorell, universitetsadjunkt i zoologi, och hade redan vid några och trettio år måst taga tjänstledighet på grund av sjuklighet. Jag minns, att jag kände gråtaktigt medlidande med hans tragiska öde, men hans utseende i detalj kan jag ej återkalla i minnet. Till min stora glädje ser jag nu först efter 66 år i Nordisk familjebok, att han med åren fick professors titel och pension av staten.

Över oss tre trappor upp bodde polismästar Een, den store Raabens företrädare. Hans dotter Sigrid, född 1868, kom en trappa ner och läste tillsammans med min syster Ellen, som

var ett år yngre. Eens avflyttade sedan till Visby, där polis-mästaren utnämnts till borgmästare. Fullt säker är jag icke, men jag tror, att värden Hellman bodde i våningen över Thorells, och om mitt minne inte alldeles sviker, hyrde härads-hövding Arwidson en tid två trappor upp till höger, innan han avflyttade till Östra Ågatan 43. Trots en viss upptäckarlusta vågade jag mig aldrig upp i de där trapporna till höger av panisk förskräckelse att möta Hellman. Även för gårdskarlen Eriksson, som bodde i gårdshuset nedre botten till höger, hyste jag stor respekt, men jag minns, att hans dotter Anna var jämnårig och buss med bror Carl Göran.

Snart avflyttade även professor Holmgrens under oss, och i deras ställe kom apoteket Kronans innehavare med familj, men där avlade jag aldrig någon — kakvisit. Apotekarens hustru var sjuklig och visade sig sällan, och en vacker dag spred sig underrättelsen, att döden gästade huset. Grannfrun under oss var död. Barn tycker inte om döden; det är någonting hemskt, onaturligt, som man bävar och ryser inför. — Hade liemannen då kommit till mitt kära hem, och någon av föräldrarne eller syskonen plötsligt ryckts bort, hade jag aldrig kunnat överleva det, så känsliga nerver hade hjärtat redan vid sjuårs-åldern.

Men det tycktes inte begravningsgästerna hava haft. Redan klockan tolv körde likvagnen och en rad gamla landåer fram utanför porten. Det var vinter, och kuskarne, som fingo vänta en dryg timme utanför sorgehuset, fröso liksom hästarne. Kuskarne serverades något värmande, hästarne fingo ingenting, de bara stampade.

Äntligen kom man i väg till kyrkan, herrarne ganska röd-flammiga och efter ytterligare några timmar tillbaka från kyrkogården till sextifemman. Det var stor middag därnere, i början gravtyst och högtidligt, långa tal hördes upp till oss, där jag satt i salen med en gaskupa tänd i taket och försökte lära mig geografiläxan — åarna i Västmanland — Sagån, Svartån, Kolbäcksån och Hedströmmen.

Snart steg stämningen bland begravningsgästerna, starkt

Bild 7. »Syskrinet» och »Sju helvetes gluggar», rivna 1937; t. h. Bävernsgränds mynning.

sorl och högljutt prat hördes, t. o. m. en och annan glad skrattsalva, och när klockan var så där omkring sju, trodde man icke sina öron, då en sprittande Wienervals spelades upp, och dansen var i full gång. — Jag började rätt så tidigt fundera över livsgåtan; när jag kröp i säng den kvällen, begrep jag varken livet eller döden, men vad gjorde det förresten, den tiden kunde man sova och glömma, och dagen därpå började en ny värld.

Min bädd hade jag i rummet innanför salen utåt hamnen, och jag var alltid tidigt på benen för att följa någon av jungfrurna till slottskällan och hämta friskt dricksvatten. Att få bära den tomma kopparkannen från hemmet över Islandsbron och utefter Svandammen var alltid ett stort nöje, men när kannan blev fylld med det iskalla vattnet, var det nog Anna, Emma eller Sofie, som tog hand om den.

I medio av 1870-talet började man på andra sidan ån bygga det misspyrdande pumphuset, varigenom den vackra utsikten hemifrån, särskilt vår och sommartid över Svandammen försvann, men som ersättning fingo vi ju vattenledning hemma,

vilket Uppsala gått och väntat på i århundraden, sedan Olof Rudbecks snillrika system förstördes av vinterkölden i slutet av 1670-talet.

Hellmanska husets närmaste granne inåt staden var det s. k. Ribbingska, där den bekante filosofen, professor Sigurd Ribbing bodde med maka, fru Hanna, dotter till kompositören, director musices Hæffner samt en ung släkting Fritz Hæffner, som ehuru äldre till åren än Carl Göran och Sven gärna sökte upp deras sällskap. Fritz var godmodig och snäll, men icke så litet bortkommen, vilket sannerligen ej var att undra på, när man dagligen skulle umgås med en så originell herre som professorn, vilken kunde avsluta en fyra timmar lång tentamen med följande älskvärda slutkläm: »Nu har jag hört herrarne i logik, och så har jag hört herrarne i antropologi och så har jag hört herrarne i filosofiens historia — och jag har kommit till ett fullkomligt klart och tydligt förnimmande, att herrarne inte har något förstånd.» Angående professor Ribbings utseende yttrade en gång den lille spydige akademiadjunkten Wackerbarth — känd för sin logaritmtabell! — på sin brutna engelsk-svenska: »Han har lår och läggjar som den grövsta tupp och bredaxlad är han som en strömming.»

Huset närmast Bävernsgränd kallades av oss barnungar Malmströmska, ty där bodde professorn i historia med samma namn, en yngre broder till Bernhard Elis och under ett par år ecklesiastikminister efter F. F. Carlsson. Märkvärdigt nog vet jag mig aldrig i min barndom ha vågat mig in i Bävernsgränd; jag tyckte nog, att den såg alltför mörk och oinbjudande ut. Därför verkade det så mycket egendomligare att från och med nyåret 1877 den obetydliga gränden tre lästerminer å rad nästan blev Uppsalas förnämaste gata, då vår nuvarande konung Gustaf som 18-årig kronprins den 31 januari kom för att studera vid universitetet och fick sitt hem i Kungsgården eller »Prinshuset», som vi i vår ungdom kallade den kungliga bostaden.

På 1840-talet hade dåvarande kronprinsen, sedermera konung Oscar I, inköpt huset för sina i Uppsala studerande

sönens vägnar, men sålt det igen, varpå konung Oscar II åtskilliga år senare återköpte det för *sina* söners räkning och även i sin tur sålde det till häradshövding Carl von Bahr, sedan prins Eugen avslutat sin två terminer korta Uppsalavistelse våren 1886.

Ni må tro, att det var finfint att bo nere på Islandet nu från nyåret 1877, och man kände sig mäktiga överlägsen, när man efter tre timmars lektioner i Schramska skolan på Svartbäcksgatan strax före klockan $\frac{1}{2}$ 1 nalkades Hellmanska huset och visste, att man bodde bara ett stenkast från landets blivande regent.

Skridskobanan på Fyrisån snett ner till vänster från Kålsängsgränd blev ju också »kunglig», och jag tillbragte efter skolans slut flera timmar därnere först för att följa innehavarnes — gubbarne Sevelin och Brunn — arbete med att göra banan fin före kronprinsens ankomst och sedan för att se honom själv och hans kotteri samlas och spänna på sig skridskorna med eller utan hjälp.

Det kan ju roa att höra några namn bland de s. k. »Prinsens droppar», som det kungliga skridsko- och danskotteriet kallades. Där såg man landshövding Hamiltons båda söner jur. stud. Hugo och Knut samt deras syster Eva, fröknarna Ingeborg och Greta Gahn, Annie Gibson, Anna Klingspor, Hedvig Nisbeth, Alma Ekeroth, Stina Sahlin, Alice Blomstedt samt de av kronprinsen gemytligt kallade »pojkarne Löfqvist», alias landssekreterarens döttrar Mary och Edla. Utom de nyss nämnda herrarna minns jag kandidaterna Herman Juhlin-Dannfelt och Louis de Geer samt löjtnant Jan Axel Nisbeth, och av en medlem i kotteriet har jag fått herrsidan kompletterad med hovrättsnotarien Peter Lamberg, kandidaterna Sven Windruva, Blidberg och Dann samt löjtnant von Heijne. Av de nyssnämnda damerna var t. ex. fröken Sahlin dotter till universitetets rector magnificus, fröken Gibson blev sedermera gift med pastor primarius Fredrik Fehr, fröken Ekeroth blev borgmästarinna Radhe i Uppsala och Hedvig Nisbeth landshövdingska Lagerbring i Göteborg o. s. v.

Redan den 15 februari hade man om eftermiddagen arrangerat en stor skridskofest till kronprinsens ära med tjärtunnor, facklor och glögg, då det inövade programmet med lekar och danser på skridskor genomgicks. Plötsligt klingade student-sång; det var allmänna sången, som efter slutad repetition på Stora Gillesalen kom tågande ned med Ivar Eggert Hedenblad i spetsen och avsjöngo några nummer för att hylla den unge fursten, som två veckor senare inskrev sitt namn i O. D:s matrikel som vanlig sångare n:r 281, 1:ste bas, och sedan med glädje alltid infann sig vid repetitionerna. Kvällens skridskofest nere på Islandsbanan avslöts med, att den »glada ungdomsskaran med facklor och sångare i spetsen tågade upp till Sturevalven, utanför vilka facklorna brunno ner i ett stort bål, som gjorde en storartad effekt», enligt vad en kvinnlig deltagare i brev berättat undertecknad. —

Om Islandet under höst och förvinter, som jag redan nämnt, verkade lite' dystert och mörkt, så var det som en omvänd hand, allteftersom de ljusa kvällarne kommo åter, och våren så småningom började ge sig till känna. Upptakten var, när »Svartbäcksgubbarne», ofta prydda med granruskor, kommo knakande och med ett ilsket brakande stormade nedför vattenfallet och förstörde dammbordet nedanför Islandsbron, och den nästan med varje timme stigande vårfloden körde hela vinterherrskapet med expresstågfart nedför Fyris och ut i Mälaren vid Flottsund.

Så smällde en vacker dag de välkända skotten från lilleputtkanonerna utanför Islandets sydligaste krog Hagalund, skönt belägen vid själva åstranden hitom gamla Ångkvarn. Det var signalen, att nu var ångbåtsleden klar, och där kom den nygrönmalade ångbåten Upsala från varvet i Stockholm med sin svartskäggige, älskvärde kapten Kruse på kommandobryggan, tätt följd av den uråldriga Garibaldi, skrabbig och omålrad, eftersom den legat infrusen hela vintern nere vid stora Föret.

Första maj öppnades Flustret precis mitt emot Hellmanska huset med musik av Fredriksonska kapellet — dirigenten själv piccolaflöjtist, vindögd och alltid iklädd hög hatt lite' på sned

— och därmed flyttades stadens centrum från Drottninggatan-Nybron med »omgivningar» d. v. s. Gästis, Gillet, Phoenix och Taddis ner söderut till stranden mitt emot Islandet, dit vitmössorna under terminens sista månad drog som av en osynlig magnet, vare sig det gällde en helafton på Flustrets övre veranda, eller man stuvade in sig sju åtta stycken i en av åkaren Fredriksons — alls icke släkt med musikern! — landåer och körde iväg till det ännu mer idylliska Eklundshof ute vid Polacksbacken.

Från våra fönster var det en sann glädje att iakttaga det rörliga livet bland ungdomen under soliga majeftermiddagar, att tvärs över ån höra »allmänna sången», som under maj månad efter sin ordinarie veckorepetition icke längre tågade till Stora torget, utan i stället tog vägen efter Västra Ågatan fram till den öppna platsen mitt för Flustret, där några vårsånger sjöngos, och så att betrakta den livliga ångbåtstrafiken nere vid hamnen vid den ena båtens avgång till Stockholm halvnotiden på morgonen och den andras ankomst till Uppsala strax efter tre middagstid.

Hur väl minns jag ej den högtidliga stämningen i staden under jubelfesten 1877, då kung Oscar bodde i Uppsala flera dagar, och de kungliga ekipagen ständigt kommo körande ur Bävernsgränd, då alla stadens både offentliga och enskilda byggnader om aftnarna voro illuminerade med stearinljus, och Vasaborgen med ljus i de flesta åtkomliga fönster strålade som ett sagoslott uppe på höjden, och då våningen hemma en afton fylldes av främlingar, som gingo på visit omkring i staden från den ena familjen till den andra för att göra ett kort besök och dricka ett glas punsch eller vin.

Föräldrarna hade i likhet med de flesta akademici inbjudit en gäst att bo hemma, och första festdagen vajade ur en rund fönsterglugg över frontespisvåningen i det Hellmanska huset den italienska flaggan på stång till ära för Roms sindaco (borgmästare) Signor Pietro Venturi, som tyvärr efter få timmar måste återvända den långa vägen tillbaka till Italien på grund av telegrafunderrättelse om en kär broders dödsfall — en hän-

Bild 8. Greve Hugo Hamilton.
Foto 1877.

delse som djupt smärtade föräldrarne. Och till barnens stora sorg togs den vackra, i Uppsala ganska ovanliga flaggan bort.

Det var som sagt en förnäm utsikt man hade utåt gatan från våningen två trappor upp, där man tillbringade många timmar om dagen i fönstren. Jag minns på söndagsmorgnarne, när stadens populära skarpskyttar i sin trevliga uniform marscherade över Islandsbron för att fortsätta till någon skjutbana ute på Polacksbacken, jag minns när den högst originella gamla »frivilliga brandkåren» i tio, tolv olika avdelningar från skilda håll kom lufsande med sina sprutor för att under brandchefens, kaptan Alfred Littorin, rytande kommando försöka släcka Kallenbergs tvättinrättning några hus längre ner på Östra Ågatan, och jag kommer mycket väl ihåg, när Uppsalasångarne efter sin andra Parisfärd 1878 segrande återvände till Fyrisstaden och avfirades på Flustret mitt emot, och sången hördes upp till oss.

Men det är »till syvende och sist» särskilt två små episoder, som ristat sig in i minnet, av vilka den ena återfinnes något mer detaljerad i min 1908 utgivna lilla bok »Uppsala är bäst». Om den ena händelsen förskriver sig från 1877 eller året därpå, är jag inte fullt på det klara med, men att det var Valborgsmässoafton, att våren var mycket efterlängtd, och att man gick och väntade, att Fyris skulle befria sig från Bores gastkramning, det kommer jag mycket väl ihåg.

Föräldrarna hade middag för kronprinsen, hans guvernör, landshövding Edelstam och adjutant löjtnant Lilliehöök, samt en del Uppsalagäster, av vilka jag faktiskt bara kommer ihåg *en* — den 27-årige, ännu icke med sin examen färdige greve Hugo Erik Gustaf Hamilton, alla Nyblommarnes förklarade älskling »farbror Hugo». Jag ser honom med sitt yviga, vackra kanstanjebruna hår och präktiga knävelborrar skynda in i salen efter middagen, slå upp fönstren och ropa inåt förmaket »Nu kommer äntligen Svarbäcksgubbarne!» varefter han på sitt oefterhärmligt impulsiva sätt höll ett ungdomligt, strålande tal och hälsade våren välkommen. Så skall våren hälsas!

Det andra minnet, också från salsfönstren i Hellmanska huset, som förskriver sig redan från 1875, är det ögonblick, när efter avskedet i stora Carolinasalen under studentmötet i juni svenska, norska, danska och finska studenter under sång och med fanor i spetsen kommo tågande ner till Islandet, och man efter ett intensivt omfamnande steg ombord på sex ångbåtar, vilkas namn jag alldeles nyligen hittat — Hällsviken, Engsö, Wingåker, Enköping, Upsala och Garibaldi — för att efter strandhugg vid Skokloster fortsätta till avslutningsfestligheter i huvudstaden och på Drottningholms slott. — Det var Nordens allra sista romantiska studentmöte 67 år tillbaka — och vad har inte hänt sedan dess! —

Världens gång är ofta ganska egendomlig! — Jag satt vid mitt skrivbord i slutet av november förra året — 1941 — och gick igenom sista dagarnes post, varibland jag fäste mig vid ett Uppsalastämplat brev. Det var från landsantikvarien Nils Sundquist, som underrättade mig om, att den av honom i tele-

fon föreslagna artikeln om några barndomsminnen från Islandet i Uppsala och speciellt Hellmanska huset »lämpligast borde ligga färdig under vårterminens tidigare hälft».

En kvart senare ringer det på min dörr. Det var min bror Holger, som kom med den överraskande underrättelsen, att han med familj i höst skulle flytta från Djursholm till vår gamla födelsestad Uppsala. »Valborg och jag ha köpt ett hus där, och kan du gissa, vad det är för ett?» — Omöjligt! — »Jo, H e l l m a n s k a huset — föräldrarnes första Uppsalahem, ditt och mitt och förresten alla syskonens födelsehem — Östra Ågatan 65!